

Reakcje związków karbonylowych z udziałem węgla α (C- α)

dr inż. Piotr Niemiec

Katedra Chemii,

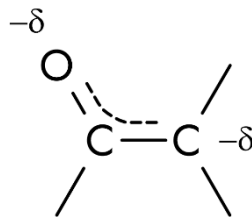
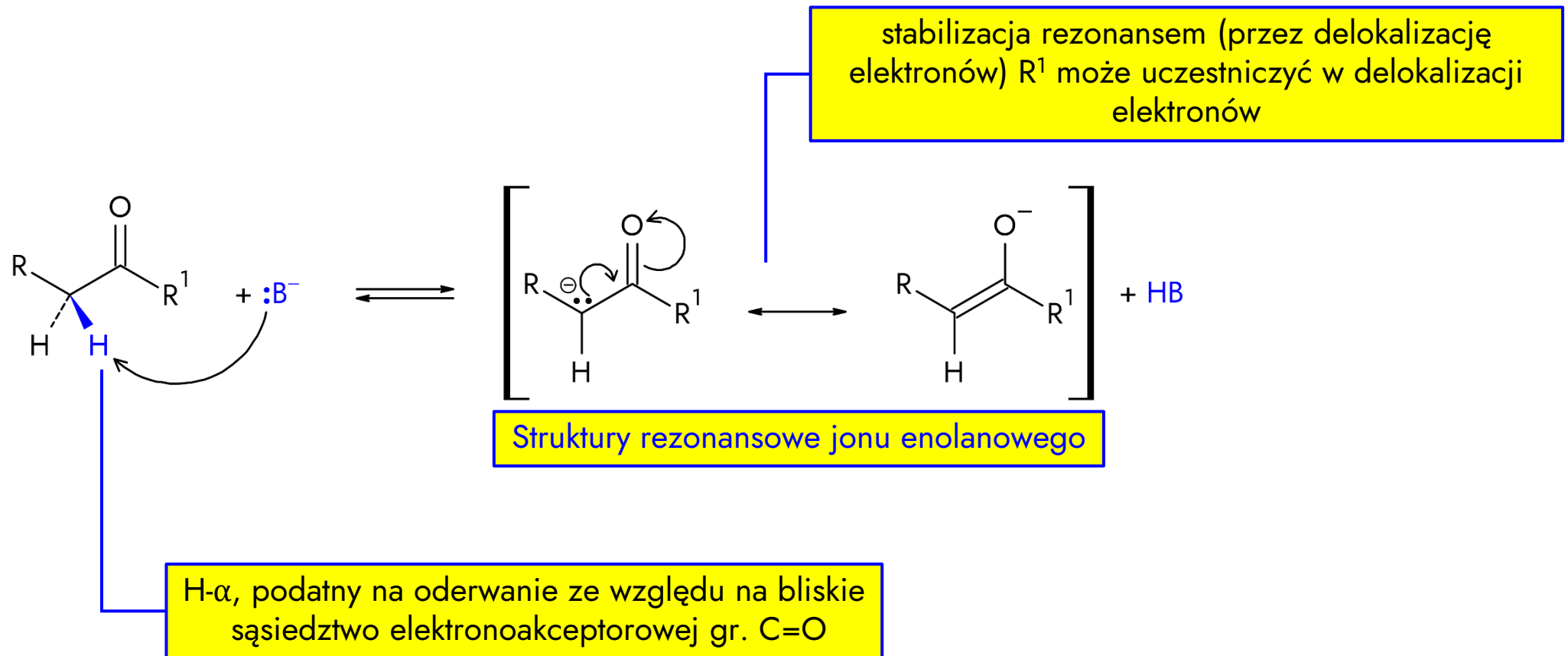
Wydział Nauk Chemicznych i Przyrodniczych

Akademia Tarnowska

mail: p_niemiec@atar.edu.pl

www: <https://piotrniemiec.atar.edu.pl>

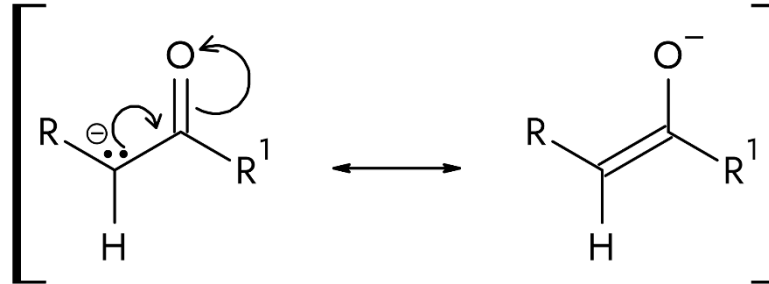
Kwasowość wodorów α

hybryda rezonansowa jonu enolanowego

Kwasowość wodorów α

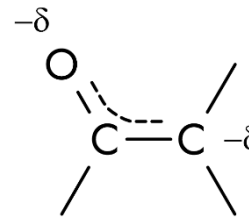
Ładunek ujemny „zlokalizowany na at. C”
Silne wiązanie C=O

Ładunek ujemny „zlokalizowany na at. O”
Słabsze wiązanie C=C

Struktury rezonansowe jonu enolanowego

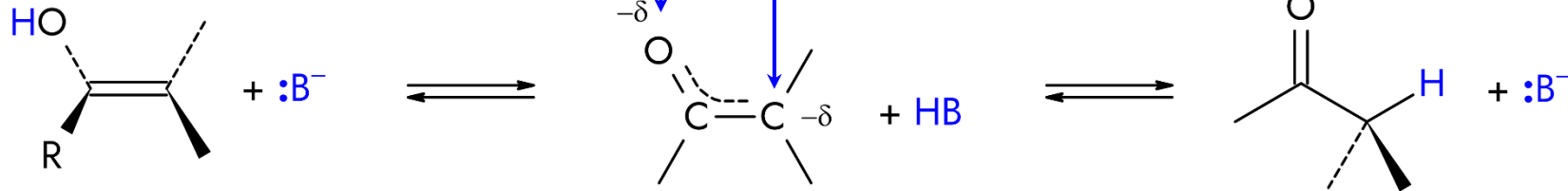
Mapa
potencjału
elektrostatycz
nego!

hybryda rezonansowa jonu enolanowego

Kwasowość wodorów α

tutaj może przyłączyć się proton

forma enolowa

enolan (jon) – zasada sprzężona do:
formy ketonowej i formy enolowej

forma ketonowa

izomery konstytucyjne NIE struktury rezonansowe!!!

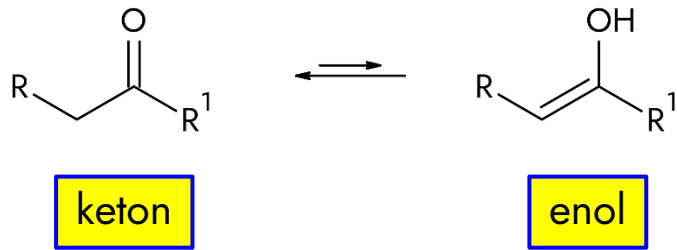
H⁺ migruje w obecności H₃O⁺ lub OH⁻

tautomery - wzajemnie przekształcane formy ketonowe i enolowe

tautomeryzacja - wzajemna konwersja jednej formy w drugą

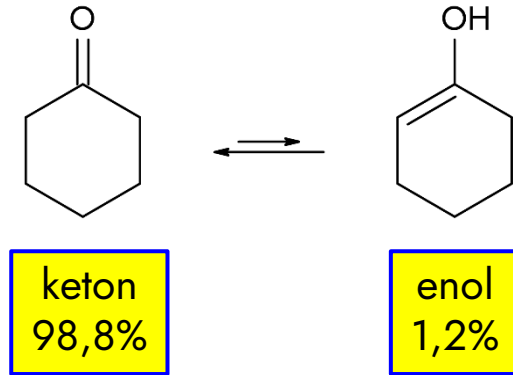
tautomeria - różne położenie H oraz wiązania podwójnego

Tautomery ketonowe i enolowe

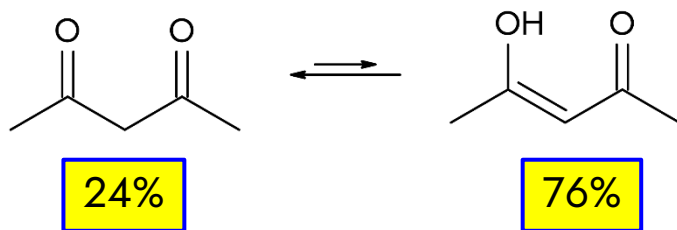

π C=O ok. 364 kJ/mol
 π C=C ok. 250 kJ/mol

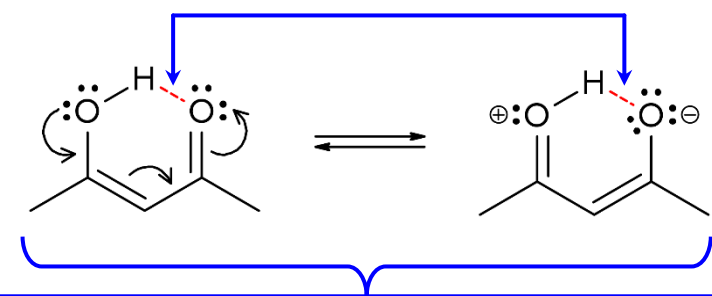
związki monokarbonylowe

związki β -dikarbonylowe

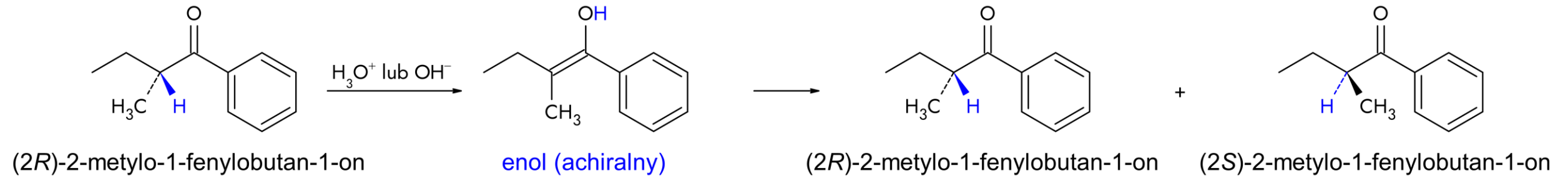

wiązania wodorowe

rezonansowa stabilizacja sprzężonych wiązań podwójnych
wiązanie wodorowe (w formie cyklicznej)

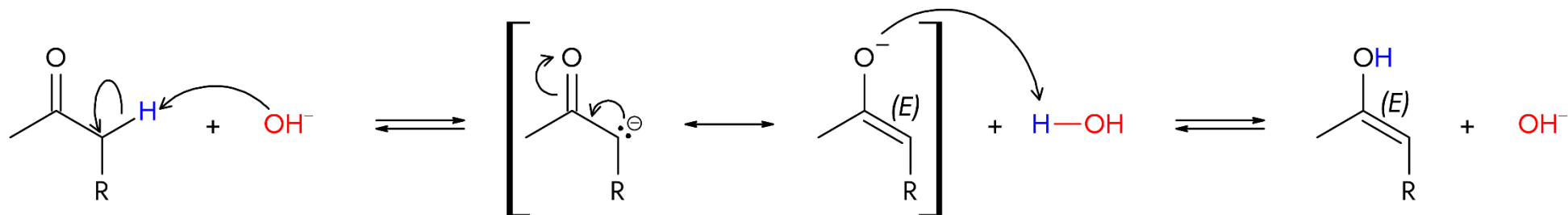
Reakcja racemizacji

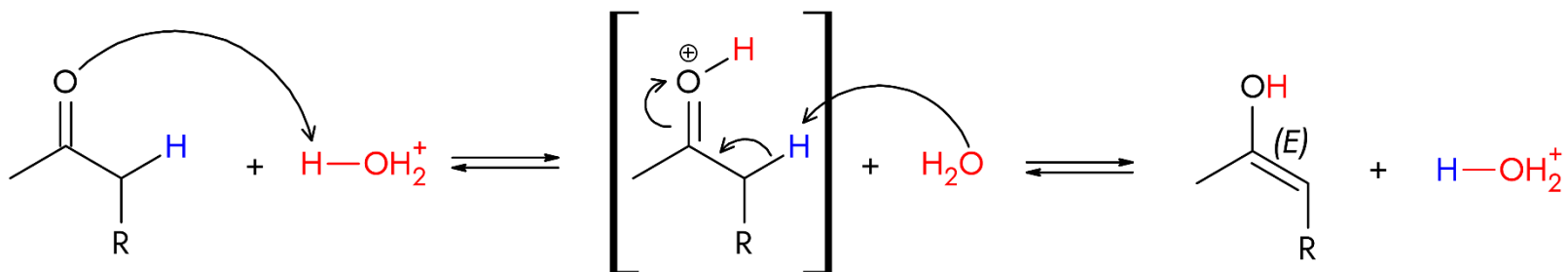
mieszanina racemiczna ketonu

Reakcja racemizacji - mechanizm w funkcji warunków

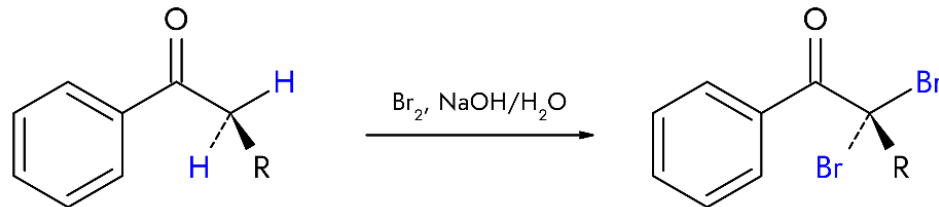
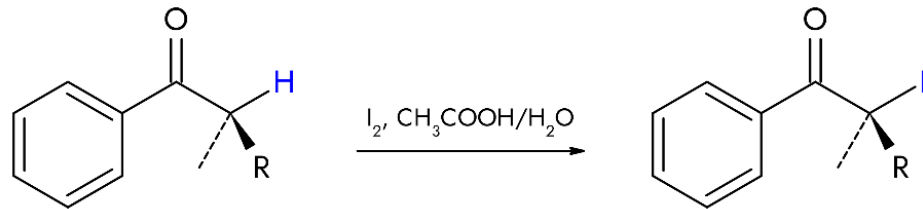
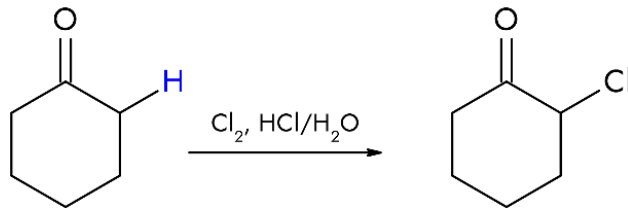
kataliza zasadowa

kataliza kwasowa

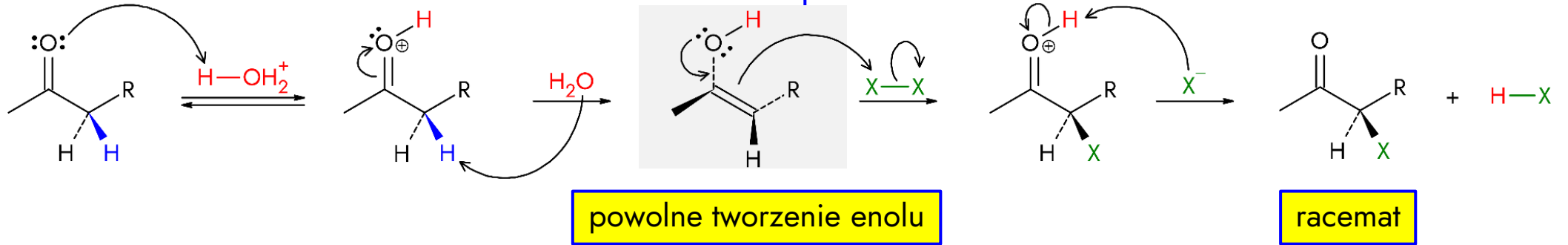

Reakcje przebiegające przez enole i enolany – halogenowanie atomu C $^{\alpha}$

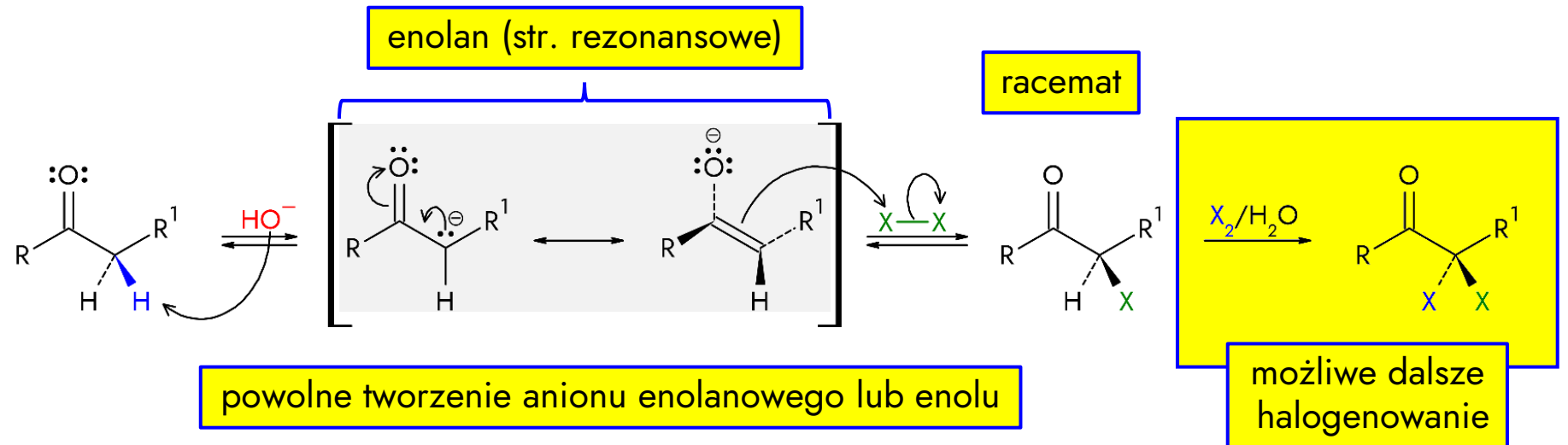

Reakcje przebiegające przez enole i enolany – halogenowanie atomu C α

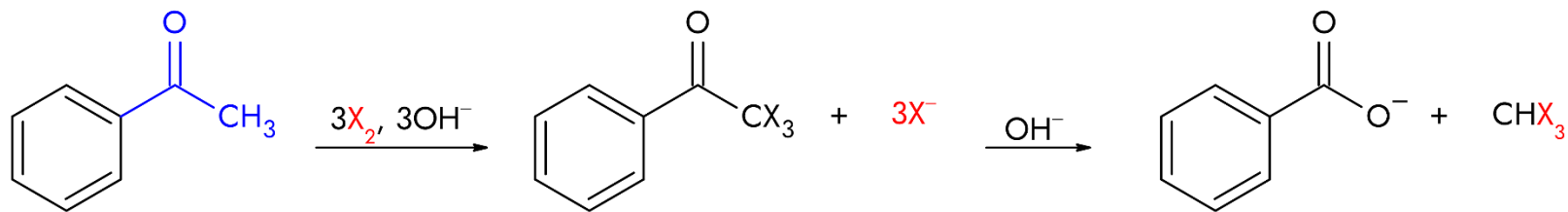
kataliza kwasowa

kataliza zasadowa

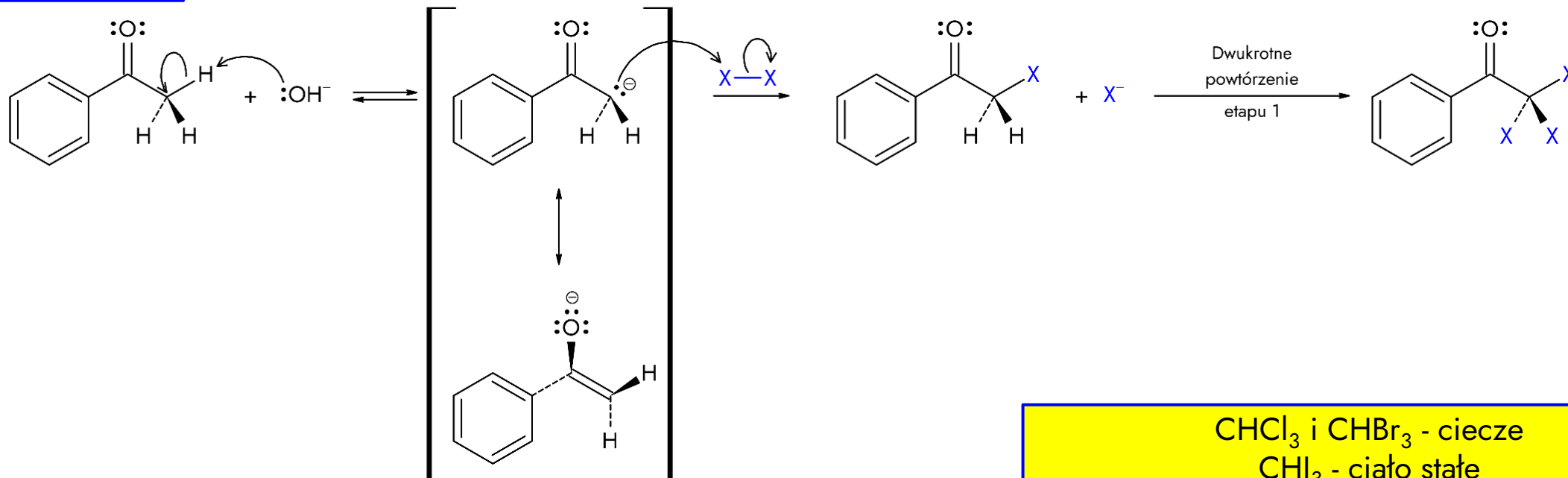
Reakcje przebiegające przez enole i enolany - reakcja haloformowa

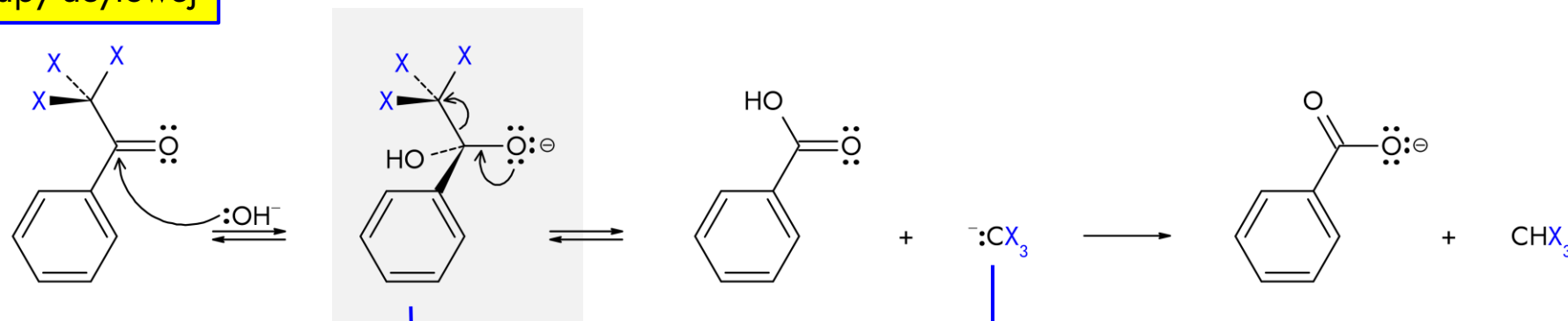
- tylko dla ketonów metylowych;
- bezpośrednie przekształcenie ketonu metylowego do kwasu karboksylowego
- każdy wprowadzony X zwiększa kwasowość H^α ;
- $\text{X}_2 = \text{Cl}_2, \text{Br}_2, \text{I}_2$ dla F_2 reakcja nie zachodzi!
- karboanion jako grupa opuszczająca!

Reakcje przebiegające przez enole i enolany – reakcja haloformowa

Etap halogenowania

Etap substytucji do grupy acylowej

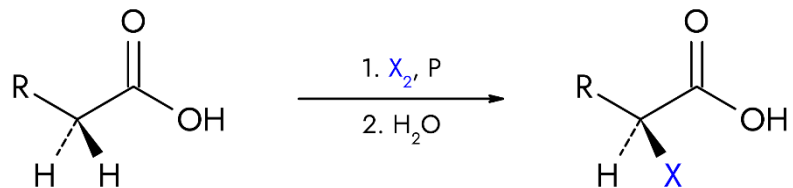

CHCl_3 i CHBr_3 - ciecze
 CHI_3 - ciało stałe
z I_2 reakcja charakterystyczna dla metyloketonów

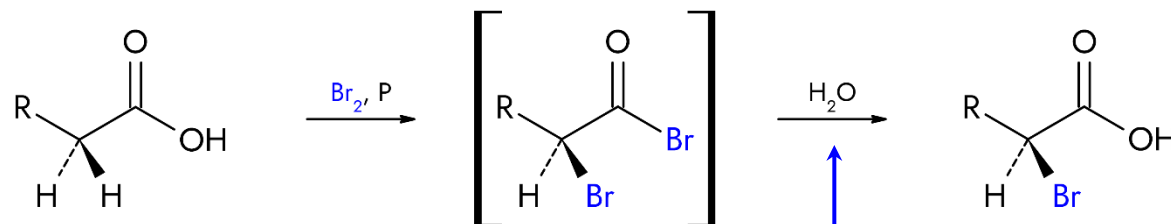
Anion tetraedyczny - wysoce niestabilny elektrostatycznie

karboanion jako LG!!

Reakcje przebiegające przez enole i enolany – reakcja Hella, Volharda i Zielińskiego

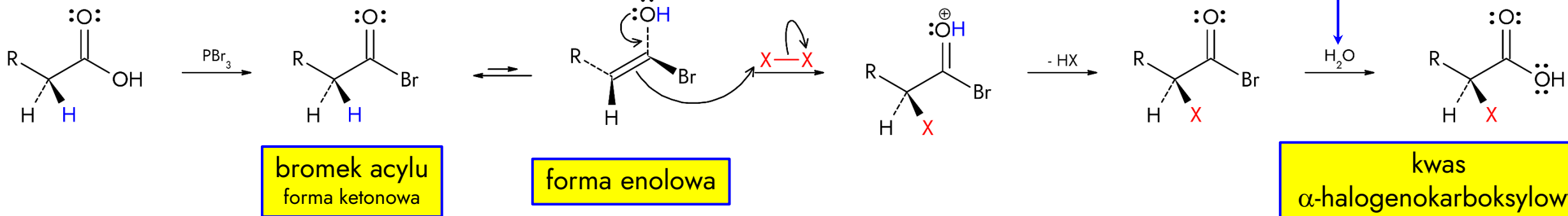

X = Cl, (Cl₂/PCl₃, Cl₂/P (czerwony)); Cl₂/PBr₃
 X = Br (Br₂/P (czerwony)); Br₂/PBr₃

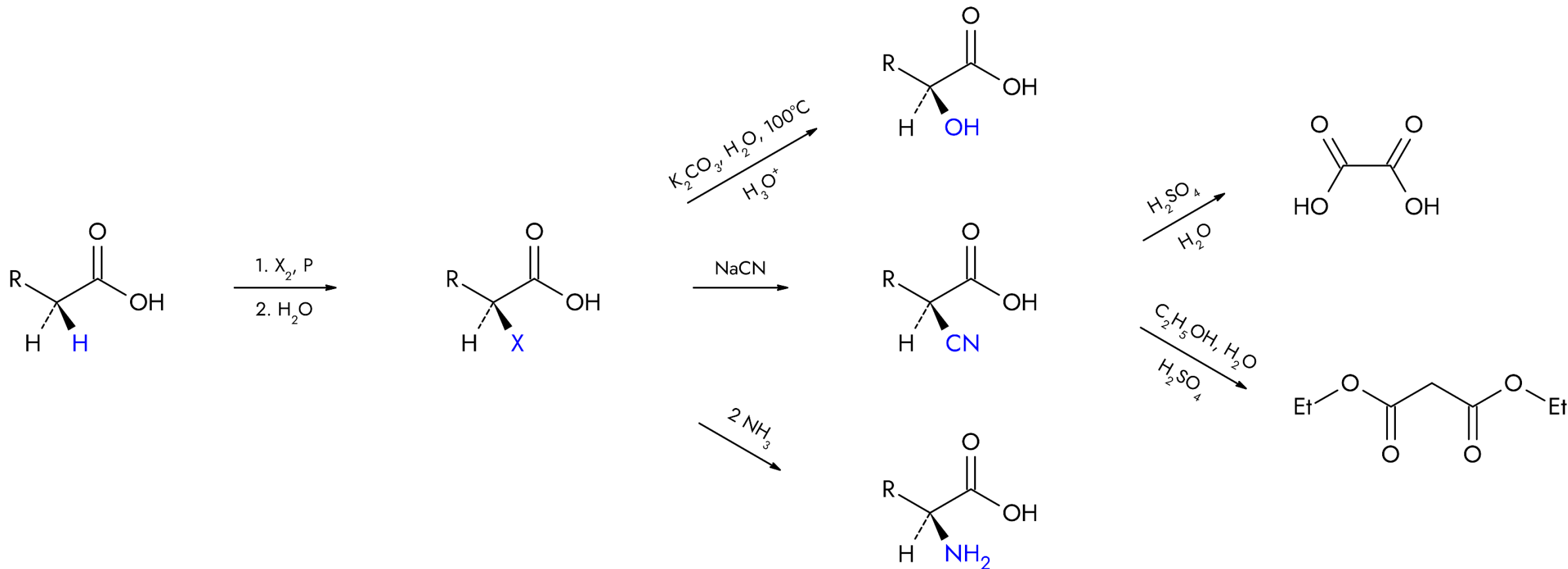
hydroliza

tautomeryzacja

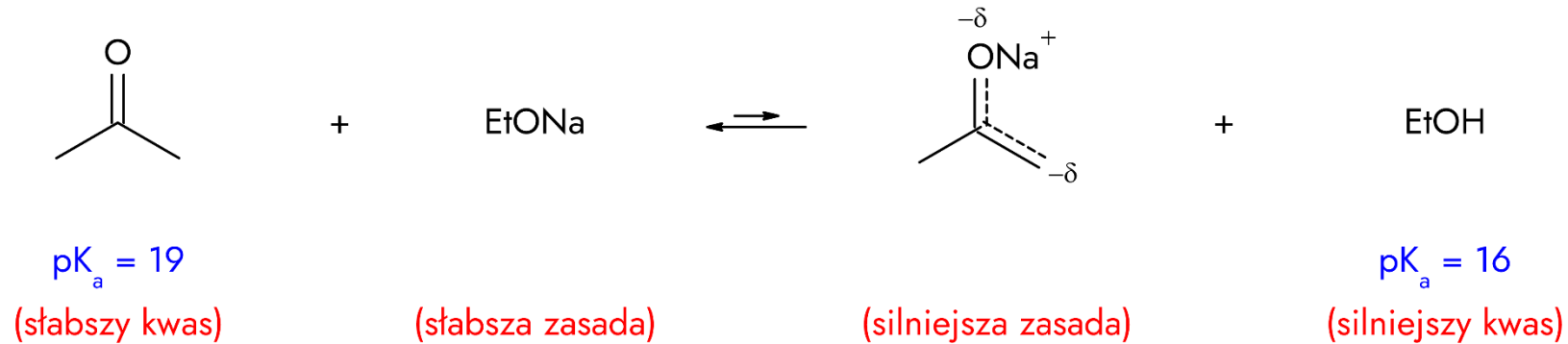
Reakcje przebiegające przez enole i enolany – reakcja Hella, Volharda i Zielińskiego

wykorzystanie α -halogenokwasów karboksylowych

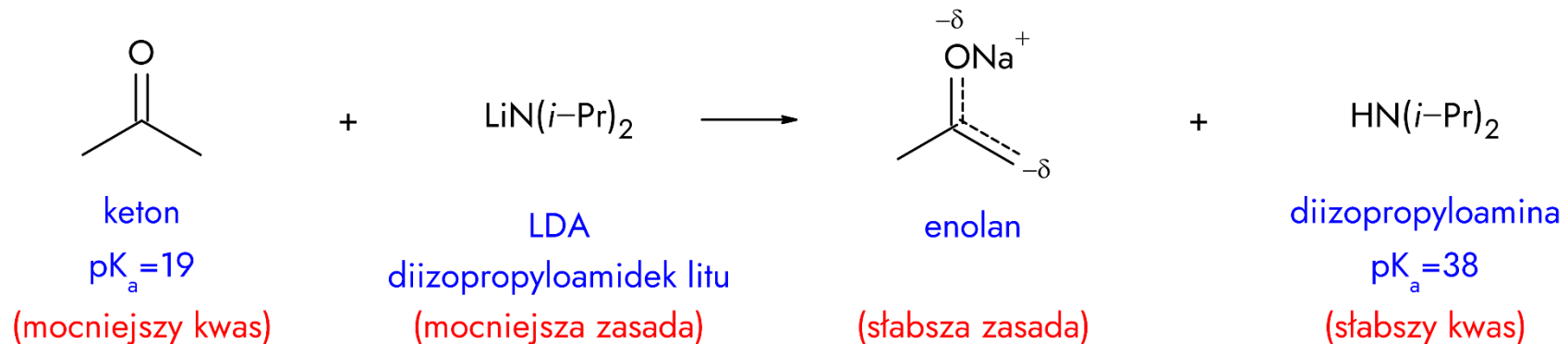

Enolany litu - równowaga tworzenia się enolanu

w obecności **słabej zasady** (etanolan sodu w etanolu)

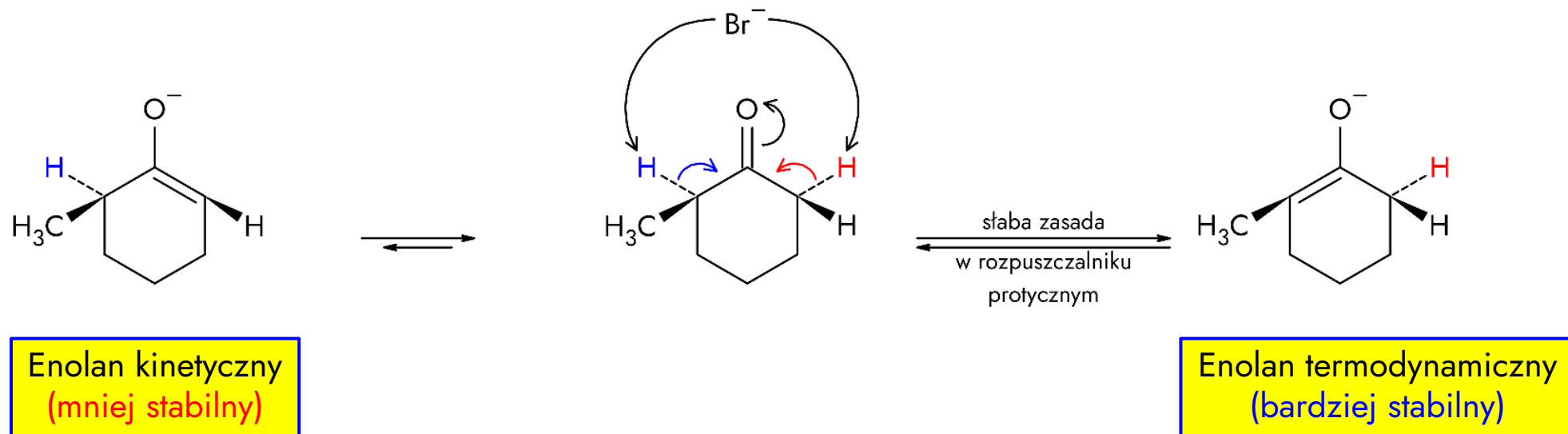

w obecności **mocnej zasady** (LDA)

Enolany litu - regioselektywność

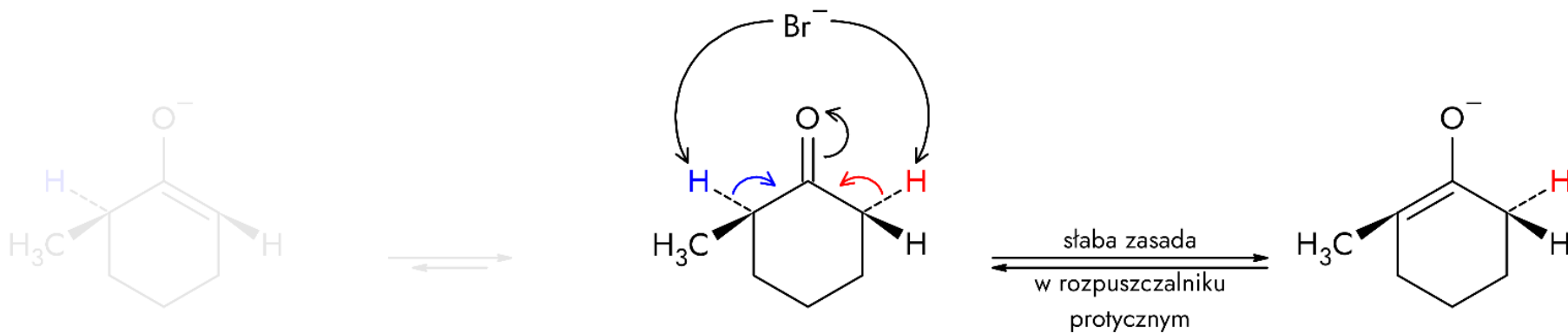
tworzenie enolanu termodynamicznego i kinetycznego - keton niesymetryczny, np. 2-metylocykloheksanon:

który enolan dominuje w reakcji, zależy od tego, czy enolan powstaje w warunkach sprzyjających równowadze kwasowo-zasadowej

Enolany litu - regioselektywność

tworzenie enolanu termodynamicznego:

Enolan kinetyczny
(mniej stabilny)

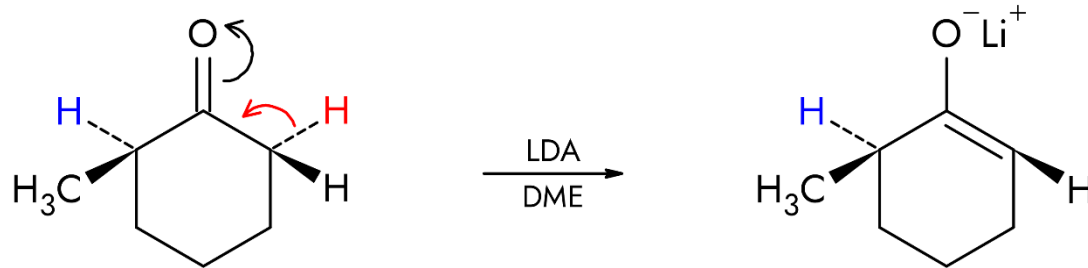
Enolan termodynamiczny
(bardziej stabilny)

enolan termodynamiczny:

- bardziej stabilny
 - stabilność enolanów tak jak stabilność alkenów
 - bardziej podstawiony enolan (alken) = bardziej stabilny
- dominuje w warunkach kontroli termodynamicznej
 - możliwa równowaga enolanów

Enolany litu - regioselektywność

tworzenie enolanu kinetycznego:

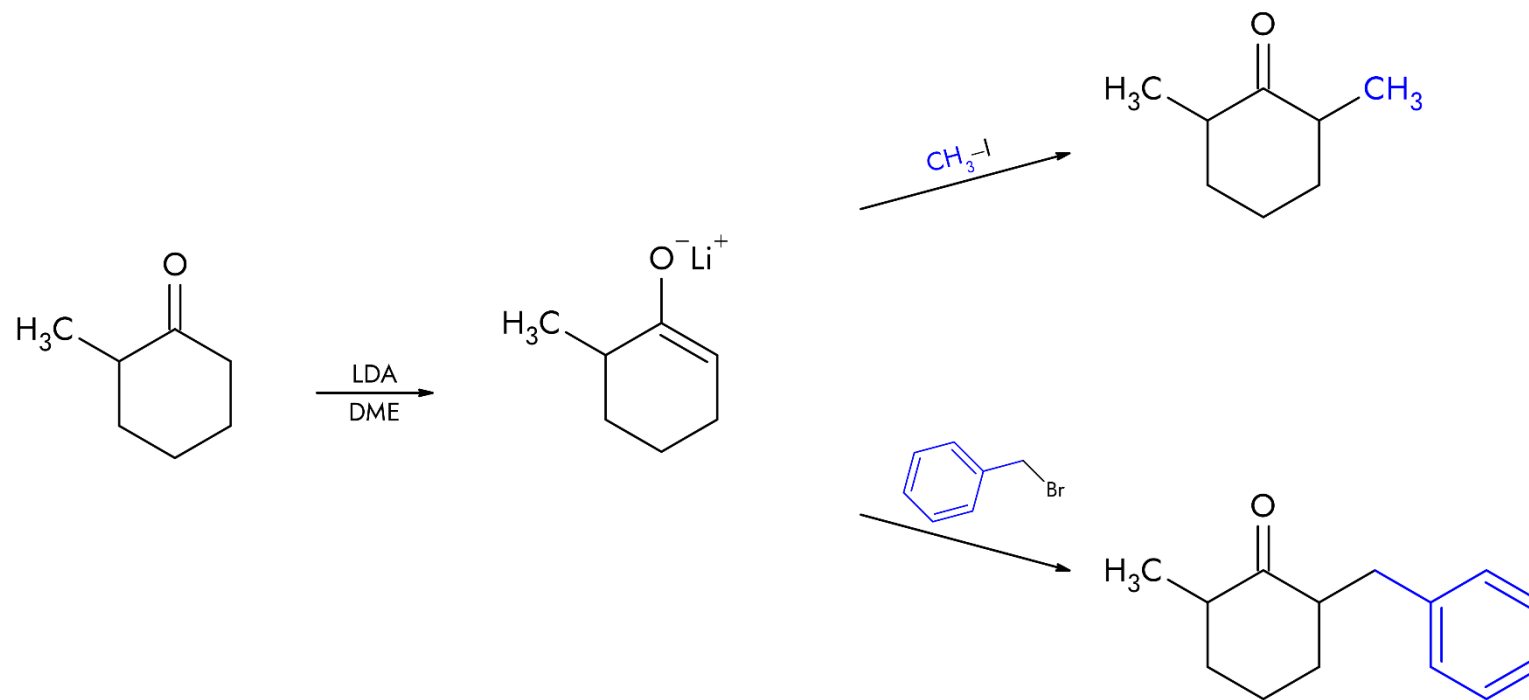

ten enolan powstaje szybciej,
ponieważ silna zasada z zawadą przestrzenną (LDA)
szybciej usuwa bardziej odsłonięty proton

enolan kinetyczny:

- powstaje szybciej z najbardziej odsłoniętego atomu wodoru α ;
- dominuje w warunkach kontroli kinetycznej
 - nie sprzyja wystąpieniu równowagi możliwych enolanów
- LDA w THF lub DME

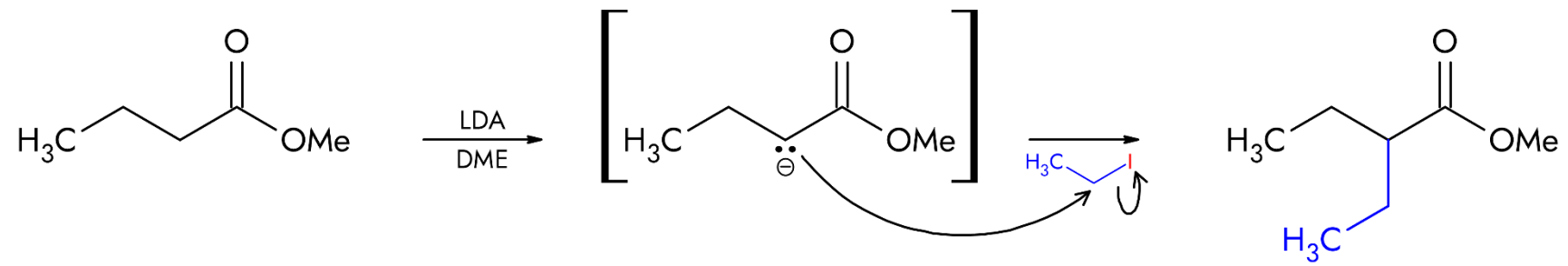
Enolany litu – bezpośrednie, **regioselektywne** alkirowanie ketonów

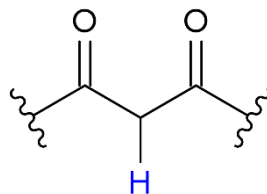
reakcje alkirowania - $\text{S}_{\text{N}}2$:

- 1° halogenki alkilowe;
- 1° halogenki benzyłowe;
- 1° halogenki alilowe;
- halogenki 2° (wiele) i 3° (wszystkie) - reakcja eliminacji

Enolany litu – bezpośrednie alkirowanie estrów

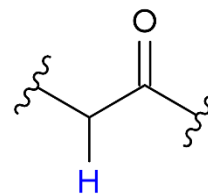

Enolany związków β -dikarboksylowych

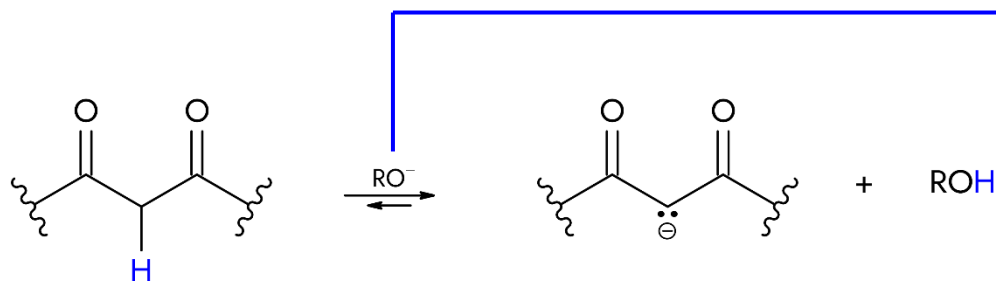

pK_a 9-11

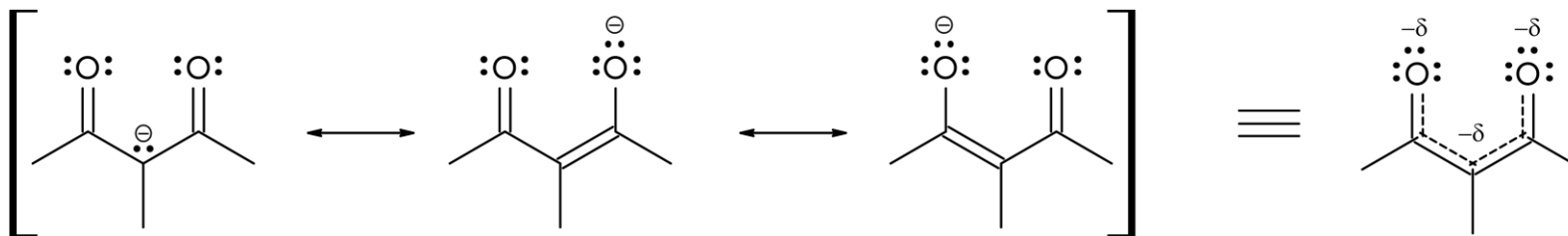
kwasowość H

pK_a 18-20

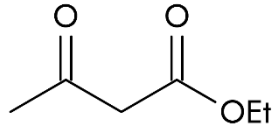

do utworzenia enolanu zw. dikarbonylowego
słabsza zasada np. etanolan nie LDA

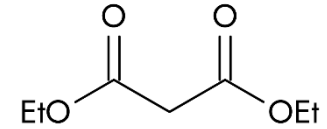
struktury i hybryda rezonansowe jonu β -dikarbonylowego

Enolany związków β -dikarboksylowych

ester etylowy kwasu acetylooctowego
(acetylooctan etylu, 3-oksobutanian etylu)

→ podstawione pochodne acetonu

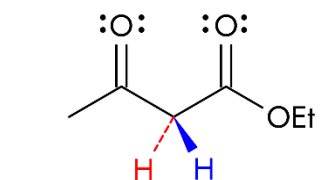
malonian dietylu
(propano-1,3-dionian etylu)

→ podstawione pochodne kwasu octowego

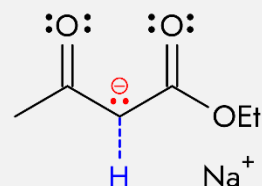
Synteza ketonów metylowych. Synteza z acetylooctanu etylu

alkilowanie

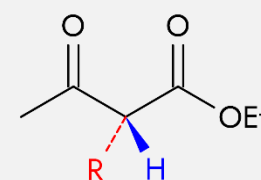
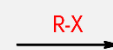
- wysoka kwasowość H
- słaba zasada

ester etylowy
kwasu acetylooctowego

sól sodowa
acetylooctanu etylu - **enolan**

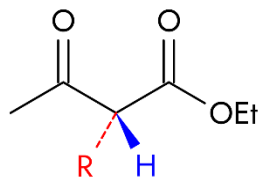
monoalkilowy ester etylowy
kwasu acetylooctowego

+

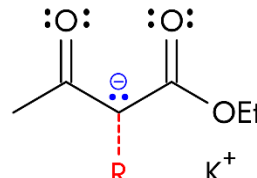
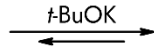
NaX

dialkilowanie

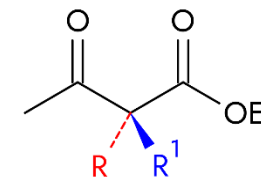
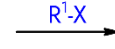
- R osłabia kwasowość,
- mocniejsza zasada

monoalkilowy ester etylowy
kwasu acetylooctowego

sól potasowa
monoalkilowego acetylooctanu etylu - **enolan**

dialkilowy ester etylowy
kwasu acetylooctowego

+

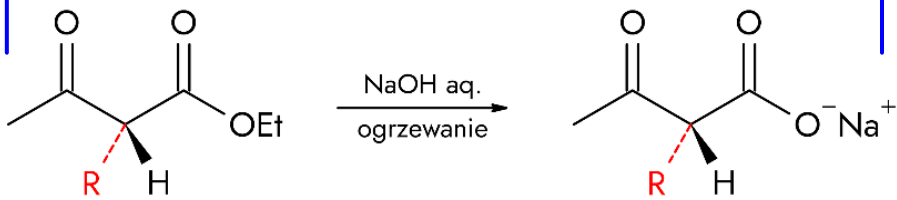
KX

$\text{S}_{\text{N}}2$: 1° alkilowe, 1° benzyłowe, CH_3X , 2° alkilowe

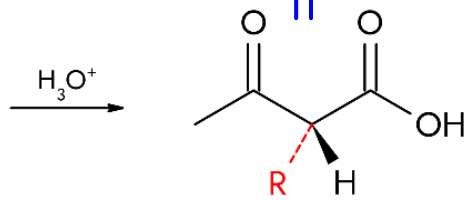
E2: 3° alkilowe

Synteza ketonów metylowych. Synteza z acetylooctanu etylu

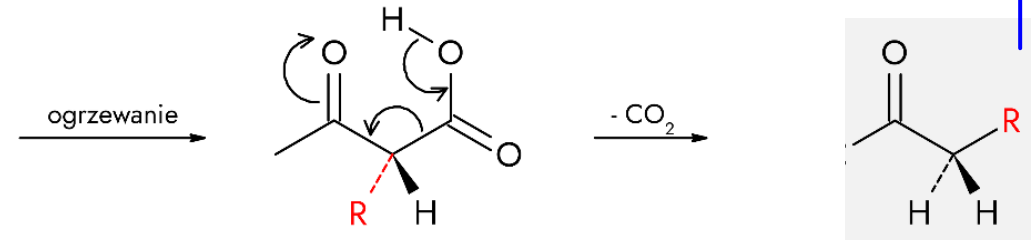
zasadowa hydroliza gr. estrowej

zakwaszanie

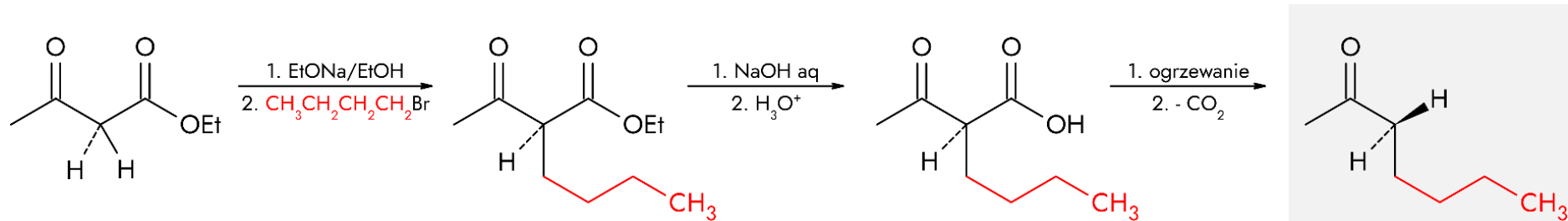
dekarboksylacja β -ketokwasu

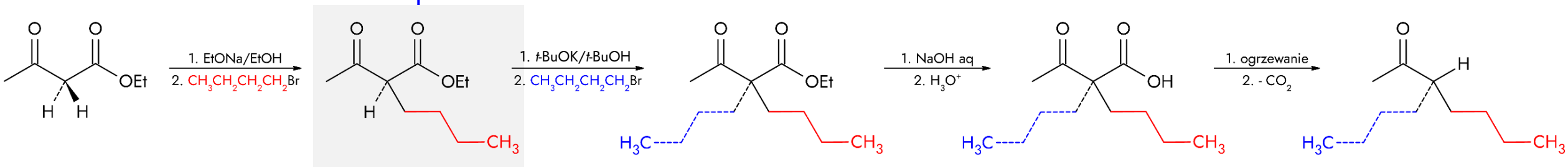
Produkt główny:
alkilowa pochodna acetonu!

Synteza ketonów metylowych. Synteza z acetylooctanu etylu

monoalkilowanie

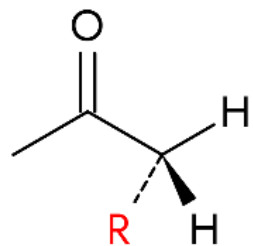

dialkilowanie

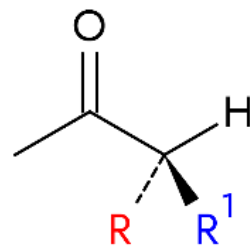

dialkilowanie - może/nie musi przebiegać z tym samym halogenkiem alkilu

Synteza ketonów metylowych. Synteza z acetylooctanu etylu

monopodstawiony aceton

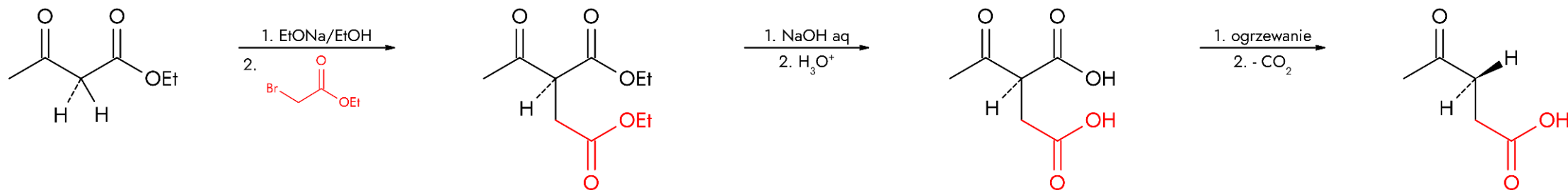

dipodstawiony aceton

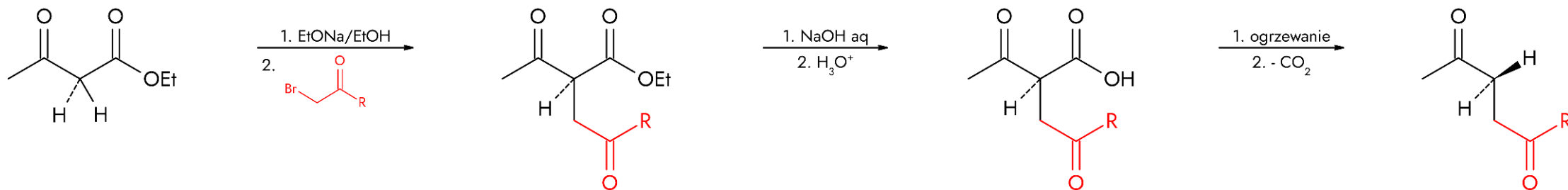
acetylooctan etylu użyteczny odczynnik do wytwarzania ketonów metylowych;

Synteza ketonów metylowych. Synteza z acetylooctanu etylu

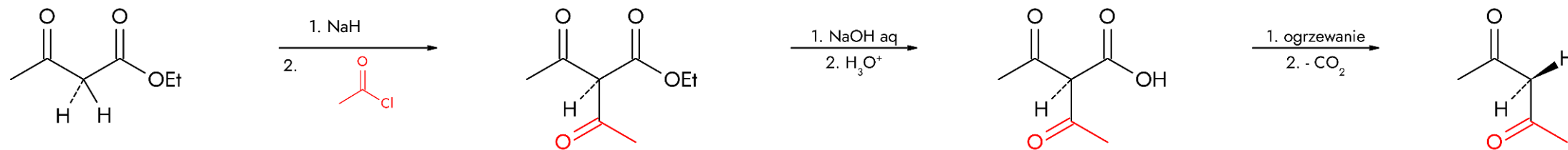
halogenoestry $\rightarrow$ γ -oksokwasy

halogenoketony $\rightarrow$ γ -diketony

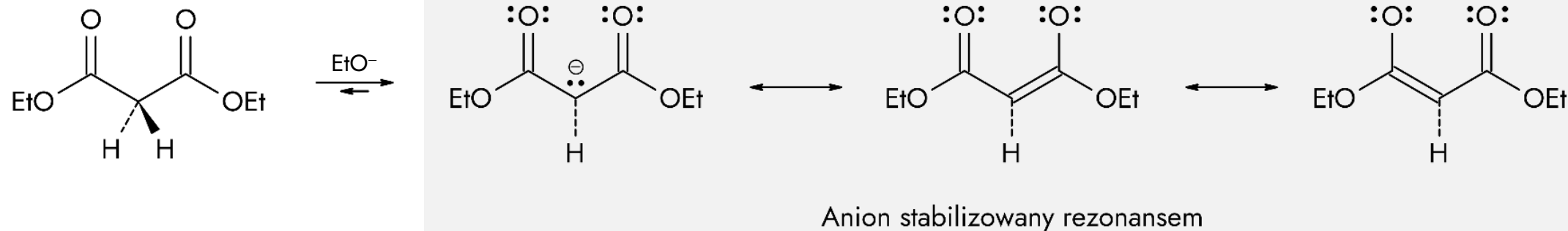

chlorki kwasowe $\rightarrow$ β -diketon

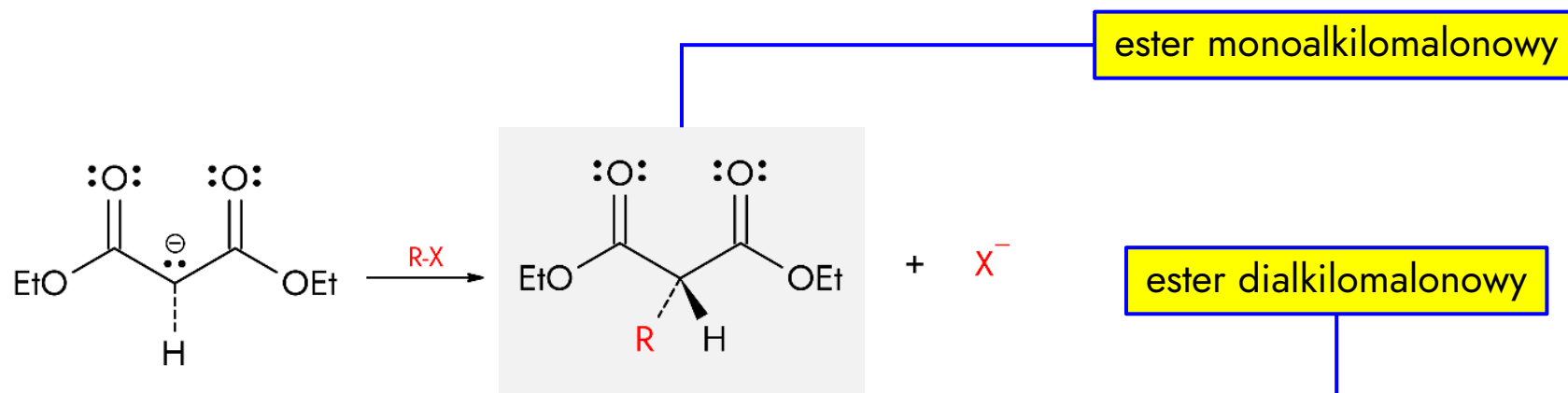
Synteza podstawionych kwasów octowych. Synteza z estrów malonowych

Etap 1

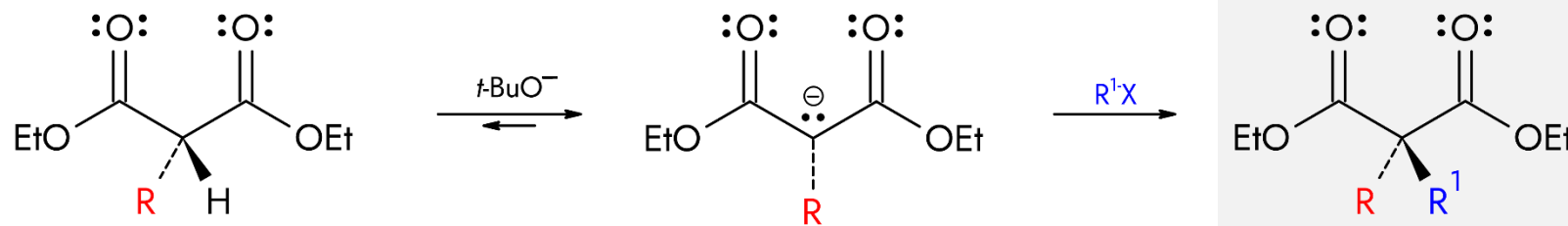

Etap 2

alkilowanie enolanu: $\text{S}_{\text{N}}2$

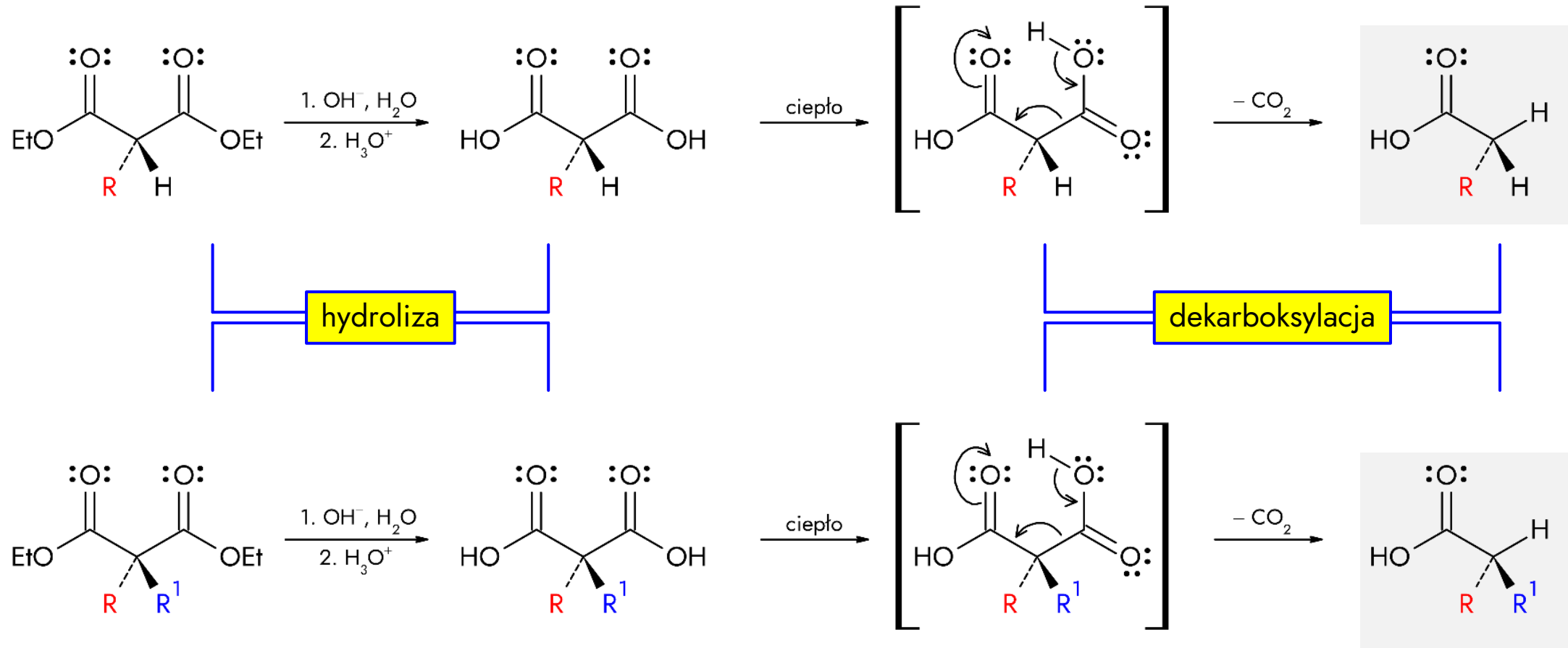

dialkilowanie $\text{S}_{\text{N}}2$

Synteza podstawionych kwasów octowych. Synteza z estrów malonowych

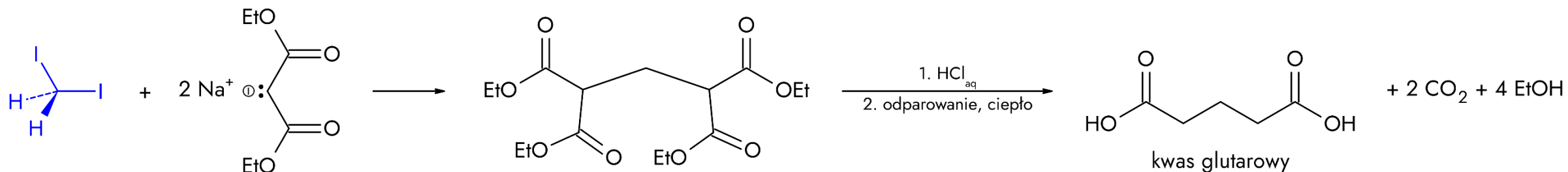
Etap 3

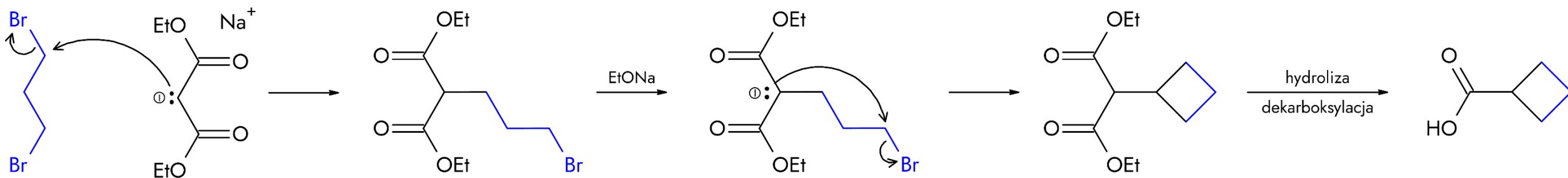
ester mono- lub dialkilomalonowy ulega hydrolizie do kwasu mono- lub dialkilomalonowego, a otrzymane podstawione kwasy malonowe można łatwo dekarboksylować do mono lub dipodstawionego kwasu octowego

Synteza podstawionych kwasów octowych. Synteza z estrów malonowych

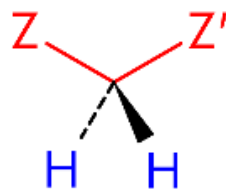
dihalogenoalkan (geminalny) $\rightarrow$ kwas dikarboksylowy

dihalogenoalkan $\rightarrow$ kwas karboksylowy z pierścieniem trój-, cztero-, pięcio- i sześcioczłonowy

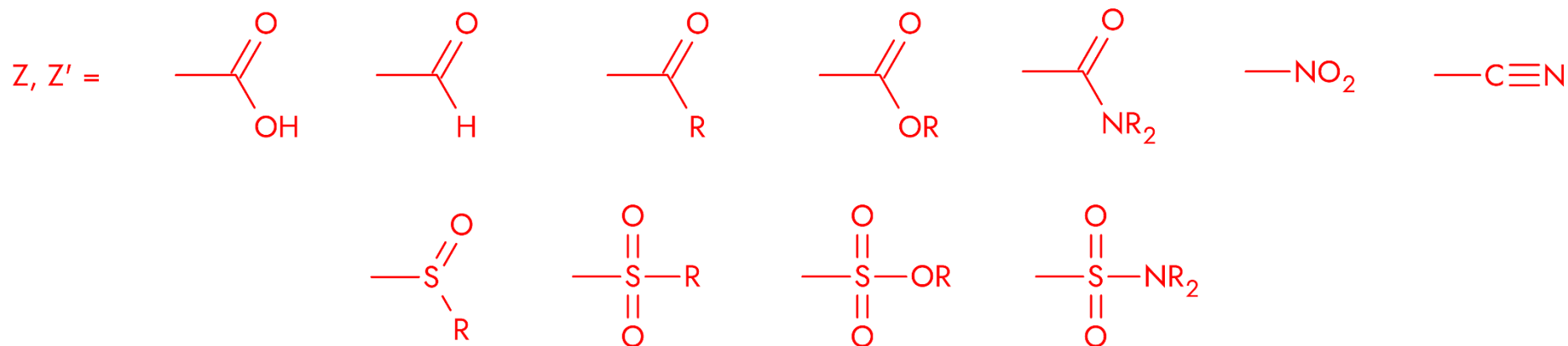

Reakcje związków z aktywowanymi atomami H

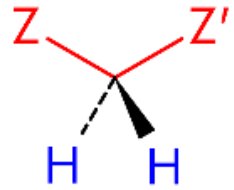
związek z aktywowanymi atomami wodoru,
Z, Z' – grupy wyciągające elektrony

Grupy wyciągające elektrony mogą być różnymi podstawnikami, np.:

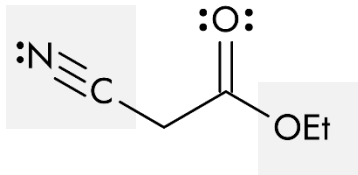
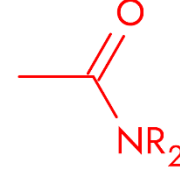
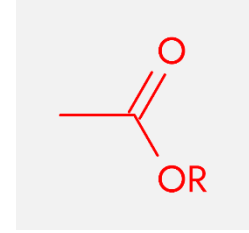
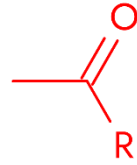
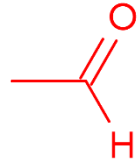
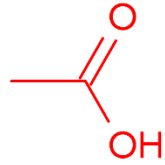

pK_a zw. z aktywowanymi atomami H: 3-13!!

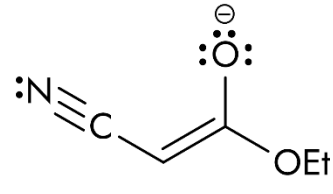
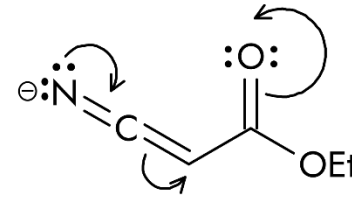
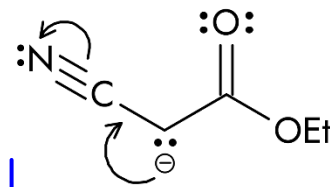
Reakcje związków z aktywnymi atomami H

Z, Z' =

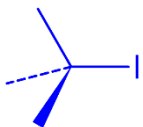
zasada

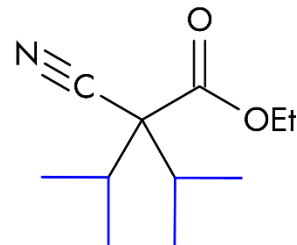
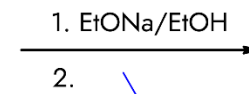
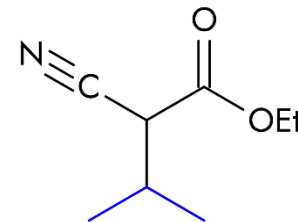
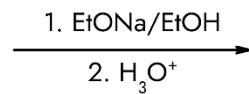
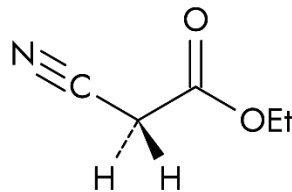
cyjanooctan etylu

Struktury rezonansowe anionu cyjanooctanu etylu - enolanu

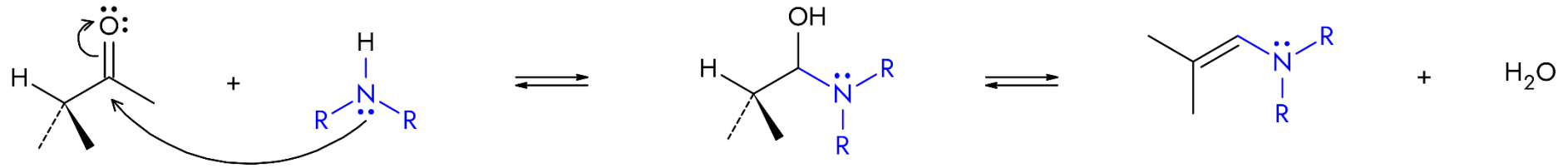
alkilowanie i (możliwe) dialkilowanie

+

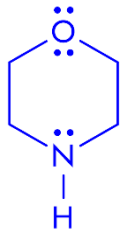
Synteza enamin.

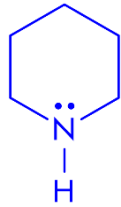
aldehyd lub keton

2° amina

enamina

morfolidyna

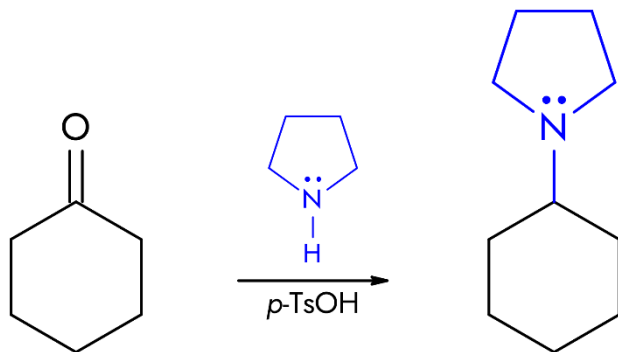

piperydyna

pirolidyna

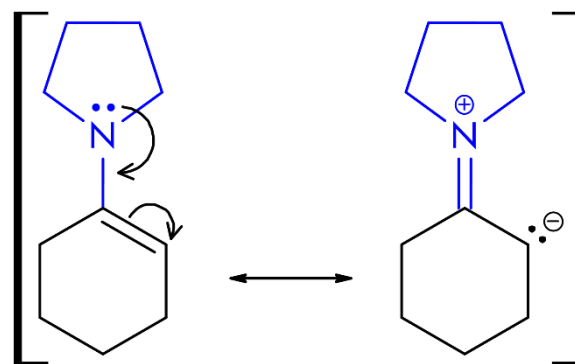
Synteza enamin.

enamina - bardzo dobry nukleofil!!

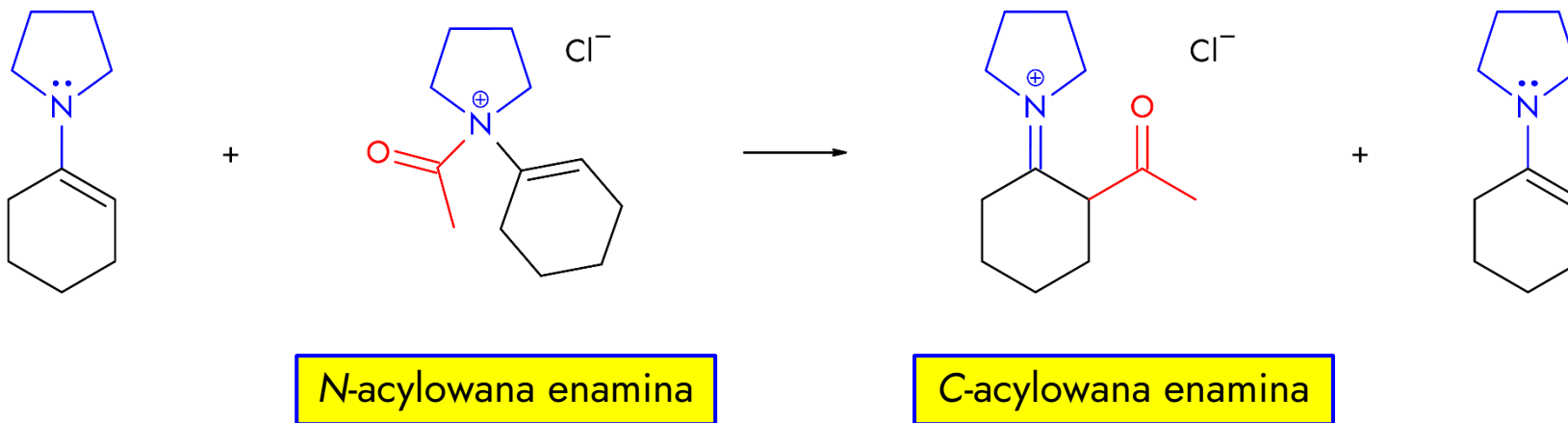
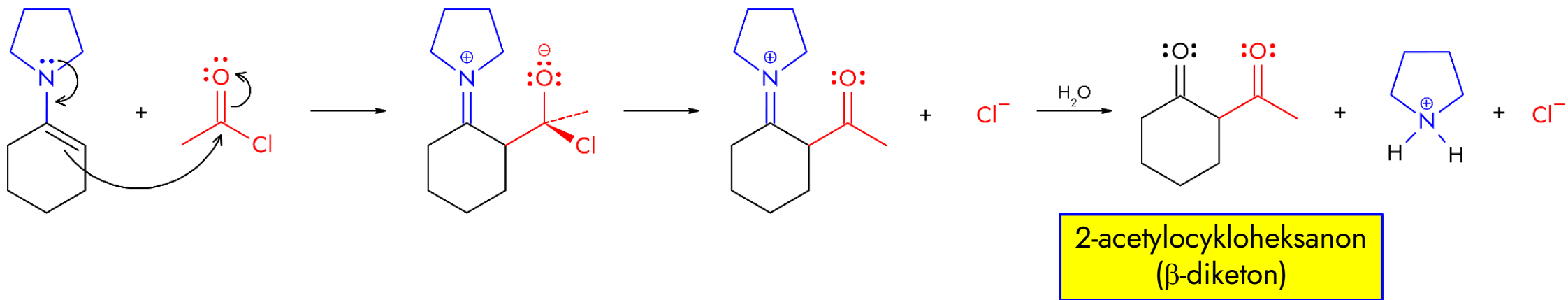
- dwa nukleofilowe atomy (N, C) w strukturze;

wkład tej struktury w hybrydę rezonansową zwiększa nukleofilowość atomu azotu

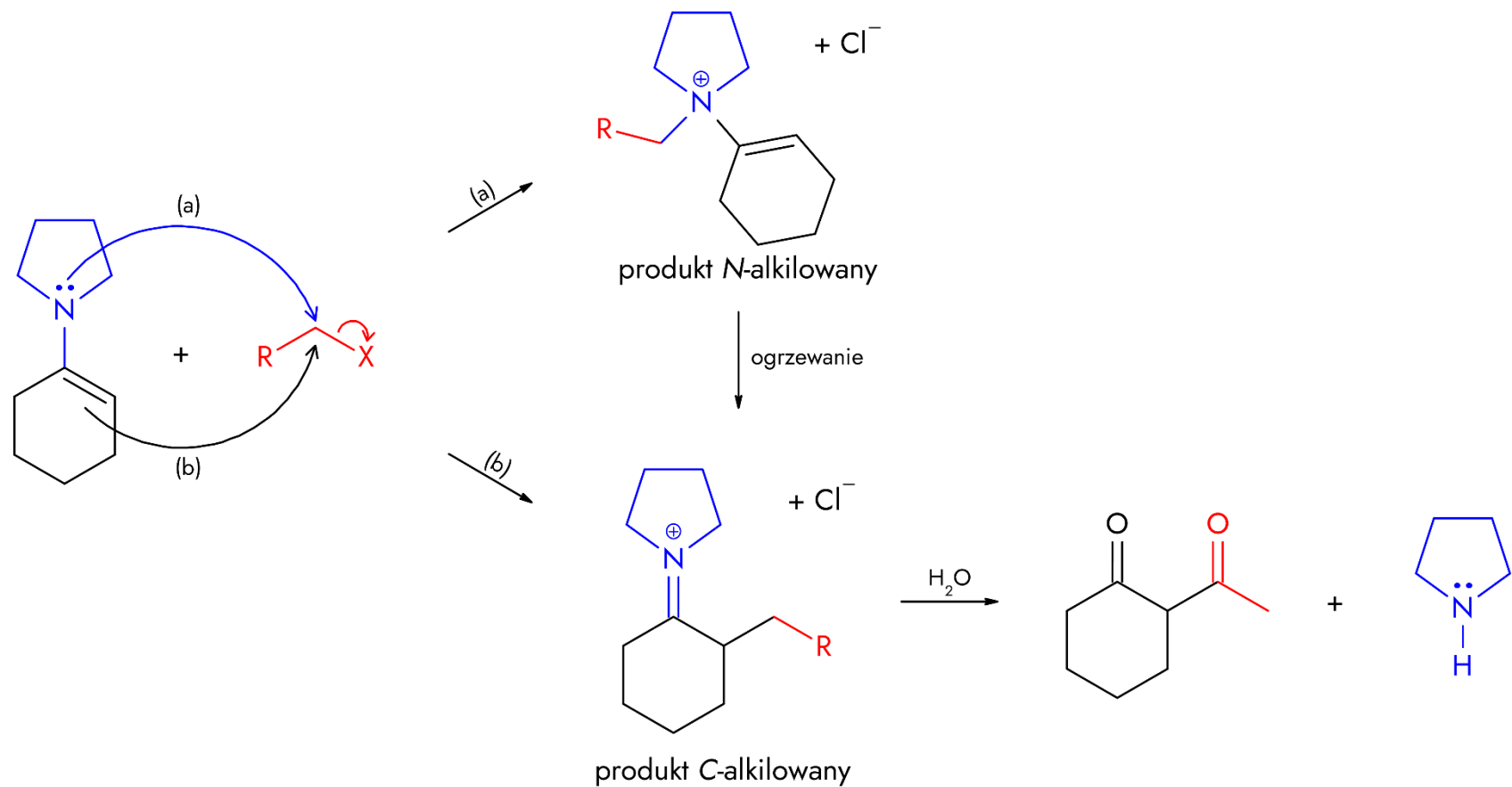
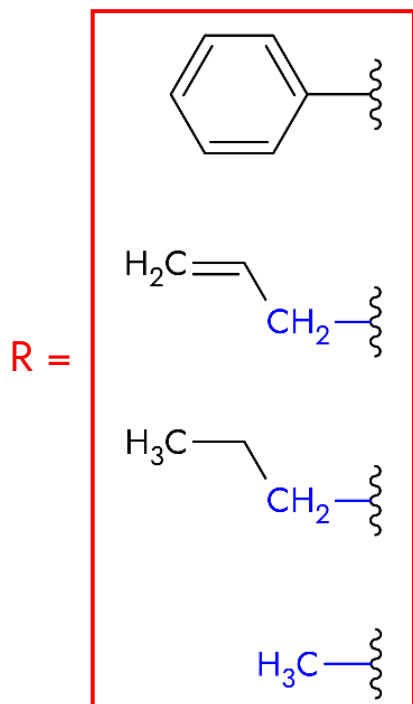
wkład tej struktury w hybrydę rezonansową zwiększa nukleofilowość atomu węgla

Reakcja enaminowa Storka

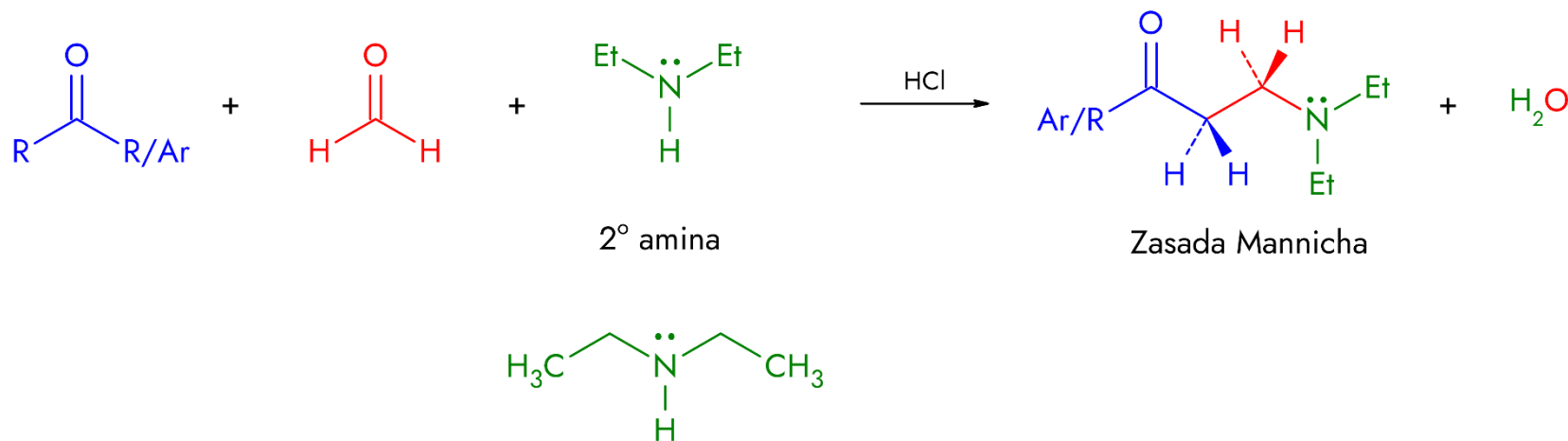
Reakcja enaminowa Storka

produkt *N*-acylowania jest niestabilny i przechodzi w produkt *C*-acylowania

α -aminometylowanie ketonów – reakcja Mannicha

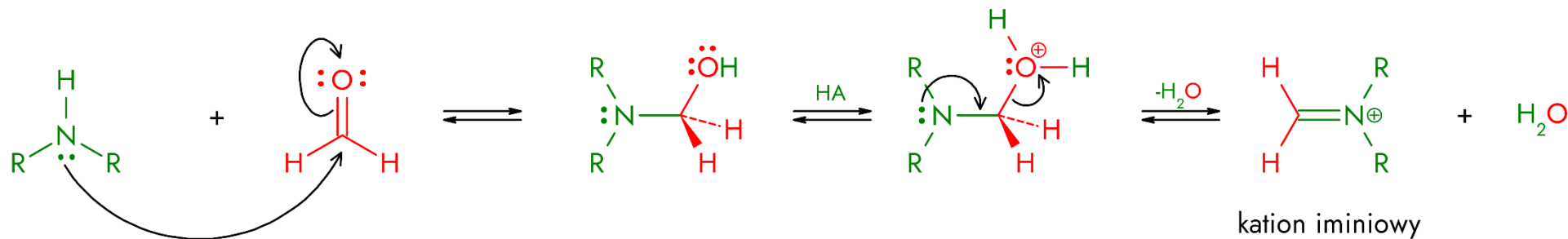
związki zdolne do tworzenia enolu
reagują z iminami powstałymi z formaldehydu i 1°/2° aminy
dając β -aminoalkilokarbonylowe (zasady Mannicha)

α -aminometylowanie ketonów – reakcja Mannicha

Różne mechanizmy w zależności od substratów i stosowanych warunków

Etap 1

Etap 2

